

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

З ДИСЦИПЛІНИ

**Зовнішньополітичні процеси в країнах Європи та
Північної Америки**

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма: «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика»

вид дисципліни: обов'язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

1. Навчальний контент

Тема 1. Країни Європи та Північної Америки у світовій системі міжнародних відносин. Розпад СРСР і формування нової системи міжнародних відносин. Глобалізації та розташування сил у світі. Роль країн Заходу в підтримці миру і безпеки. Боротьба з тероризмом. Ініціативи з підтримки демократії, захисту прав людини, сприяння налагодженню ефективного управління в країнах, що розвиваються. Співпраця з ООН. Підтримка безпеки у світі. Реагування на кризи і гуманітарна допомога. Участь у вирішенні проблем, пов'язаних зі змінами клімату.

Тема 2. Інтеграційні процеси і проблеми безпеки в регіоні. Зміст Маастрихтської (1992 р.), Амстердамської (1997 р.), Ніццької (2001 р.) і Лісабонської (2007 р.) угод. Проблеми інтеграційних процесів. Чинник кризи 2008 р. Grexit і Brexit. Відцентрові тенденції в країнах Європи.

Угода НАФТА 1994 р. та її завдання. Структура організації. Остаточна відмова митних бар'єрів у 2008 року. Наслідки створення НАФТА. Проблема інтелектуальної власності на теренах Північної Америки.

Створення Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС) (грудень 1991 р.). Брюсельський саміт НАТО і програма «Партнерство заради миру» (1994 р.). «Дослідження про розширення НАТО» (1995 р.), Ініціатива Середземноморського діалогу (1995 р.). Мадридський саміт НАТО і його рішення (1997 р.). Саміт у Вашингтоні (1999 р.). Празький саміт 2002 р. і його рішення. Норфолкська програма 2003 р. Мюнхенська програма 2005 р. Нова стратегічна концепція Альянсу «Активна участь, сучасна оборона» (2010 р.). Лісабонський саміт 2010 р. Чиказький саміт і стратегія стримування агресії РФ. Варшавський саміт 2016 р. і його рішення.

Тема 3. Зовнішня політика США. Еволюція зовнішньополітичного курсу країни у XXI ст. Спроба порівняльного аналізу міжнародного курсу

республіканців і демократів. Нові напрями політики і пріоритети адміністрації Д. Трампа.

Тема 4. Зовнішня політика Канади. Основні напрями міжнародного курсу. Взаємини із Лондоном і Вашингтоном. Участь у Північноатлантичній системі безпеки і інтеграційних проєктах.

Тема 5. Міжнародна політика Великої Британії. Країна у системі міжнародних відносин. Основні напрями зовнішнього курсу за правління останніх урядів. Зовнішній курс країни до і після виходу з Європейського союзу.

Тема 6. Міжнародний курс Франції. Зовнішньополітичний курс країни за правління правих і соціалістів: спроба порівняльного аналізу. Міжнародні пріоритети Парижу на сучасному етапі.

Тема 7. Особливості зовнішнього курсу ФРН. Основні вектори міжнародної політики країни. Участь Берліну у північноатлантичній системі безпеки і європейських інтеграційних процесах.

Тема 8. Зовнішня політика Італії. Еволюція зовнішньополітичної стратегії Риму. Участь країни у північноатлантичній системі безпеки та європейських інтеграційних процесах.

Рекомендована література

Основна література

1. Макаренко Є. А., Погорська І. І., Рижков М. М. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях. К.: Центр вільної преси, 2014. 472 с.
3. Зовнішня політика у постбіполярному світі (аналіз. проблеми. прогнози) / За ред. Троян С.С. К., 2014. 189 с.

5. Макаренко Є. А., Погорська І. І., Рижков М. М., Чекаленко Л. Д. та ін. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях. К.: Центр вільної преси, 2014. 472 с.
6. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика: системна історія 1914–2014 років: навч. посіб. Миколаїв: Іліон, 2014. 243 с.
7. Самойлов О.Ф. Глобалізація як культурно-історичне явище (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). К.: КиМУ, 2015. 282 с.
8. Стратегічне партнерство в зовнішній політиці США, ЄС та країн латиноамериканського регіону: зб.н.п. / За заг. ред. к.і.н., доц. С.В. Толстова. К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2016. 145 с.
9. Троян С. С. Зовнішня політика у постбіполярному світі (Аналіз. Проблеми. Прогнози). К., 2014. 189 с.

Допоміжна література

1. Андріянова Н. М. Трансформація діяльності НАТО після закінчення "холодної війни". Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2018. № 1. С. 113–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvdsd_2018_1_21
2. Вдовиченко В. Взаємозв'язок атлантизму та європеїзму у зовнішній політиці Італії (1992-2001 рр.). Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2012. Вип. 21. С. 244–265. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2012_21_16
3. Габро І. Особливості використання засобів та інструментів медіа-дипломатії в зовнішній політиці Великобританії та Німеччини. Міжнародні відносини. 2017. № 15. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3124
4. Джуліані Ж. Д. Розчаровані європейці, або як Франція дивиться на кризу у Європі. Зовнішні справи: Суспільно-політичний журнал. 2013. № 6. С. 19.
5. Італія у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Всесвітня історія. Навчальний посібник. URL: https://pidruchniki.com/1577111540940/istoriya/italiya_drugiy_polovini_pochatku_xxi
6. Кіндратець О. М. Зміна ролі міжнародних організацій в умовах глобалізації. URL: <http://sevntu.com.ua/jspui/bitstream/123456789/1839/1/politiolog.52.2003.88-97.pdf>

7. Ковлер А. Европейская интеграция: впечатляющие результаты «федерализации» и обостряющиеся проблемы. Труды Института государства и права Российской академии наук. (Политика и политические науки). 2016. С. 35–60. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/evropeyskaya-integratsiya-vpechatlyayuschie-rezultaty-federalizatsii-i-obostryayuschie-problemy>
8. Копійка В. В. Великобританія у Європейському Союзі: очікування та наслідки. Науковий вісник Дипломатичної академії. 2001. Вип. 5. С. 169–176.
9. Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз: заснування і етапи становлення: Навчальний посібник. К.: Либідь, 2002. 448 с.
10. Луценко А. В., Піскорська Г. А. «М'яка сила» в сучасній геополітиці. К., 2011. 216 с.
11. Малиновська Н. В. Зовнішньополітична стратегія Франції в багатопольному світі на зламі ХХ – ХХІ століття. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 2 (22). 2014. С. 144–148. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/17095/1/20_Malynovska.pdf
12. Погорська І. І. США: місія здійснима? Праксеологія творення глобального світу. Київ: Грамота, 2009.
13. Погорська І. І., Лакішик Д. М. Зовнішня політика адміністрації Б. Обама в контексті американського глобального лідерства. Проблеми міжнародних відносин. К.: КиМУ, 2011. Вип. 2. С. 179–192.
14. Погорська І. І., Лакішик Д. М. Стратегічний старт нової американської адміністрації. Зовнішні справи. 2009. № 4. С. 13–16.
15. Садовенко А. П. Франція на порозі ХХІ століття. К.: Товариство «Знання» УРСР, 1991. 48 с.
16. Севекіна О. На відміну від ідей інтеграції. Президентські вибори у Франції як референдум для Європейського Союзу щодо його подальшого розвитку. Політика і час. 2002. №6. С. 12–19.
17. Сущенко Р. Зовнішня політика Франції: нові пріоритети, старі підходи (28.08.2015). Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-sushchenko/2119019-zovnisna-politika-francii-novi-prioriteti-stari-pidhodi-28082015.html>

18. Тищенко-Тишковець О. М. Трансформація публічної дипломатії Сполучених Штатів Америки: від легітимізації «жорсткої сили» до побудови діалогу зі світом. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: Зб. наук. праць. К.: ІВЦ «Політехніка». 2009. № 4. С. 28–32.
19. Тренин Д. Европейская безопасность от «лишь бы не было войны» до поиска нового равновесия. Москва, 2018. 30 с.
20. Трофименко М. Британська Рада як інструмент публічної дипломатії Великої Британії. URL: https://www.researchgate.net/publication/325945595_Britanska_Rada_ak_instrument_publicnoi_diplomatii_Velikoi_Britanii
21. Трофименко М. Традиційна та публічна дипломатія Великої Британії. Вісник Маріупольського державного університету. 2014. Серія Політологія і історія. Вип. 10. С. 123–133. URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/484/1/trad_ta_publicnadiplomatiia.pdf
22. Чекаленко Л. Світові інтеграційні процеси в умовах трансформації міжнародних систем: Навчальний посібник. М. А. Кулініч, Н. О. Татаренко, В. Г. Циватий, за наук. ред. Л. Д. Чекаленко. К.: ДАУ, 2013. 628 с.
23. Шевчук О.В. Зовнішньополітичні пріоритети адміністрації Б.Обами. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер.: Політологія, 2013. т. Т. 212. Вип. 200. С. 9–13.
24. Cull N. The Future Of American Cultural Diplomacy. University of South California. URL: <http://uscpublicdiplomacy.org/>
25. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, devant le comité des Présidents de l'Assemblée parlementaire de l'UEO et les auditeurs de l'IHEDN. Palais de l'Elysée, 30 mai 2000. URL: http://www.jacqueschiracasso.fr/archiveselysee.fr/elysee/elysee.fr/francais/interventions/discours_et_declarations/2000/mai/fi002626.html
26. Kiehl W. (ed.). America's Dialogue with the World. Washington DC: Public Diplomacy Council. 2006. URL: <http://www.nyu.edu/>

27. Operation Odyssey Dawn (Libya): Background and Issues for Congress. March 30, 2011. URL: <http://fas.org/sgp/crs/natsec/R41725.pdf>
28. Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs. U.S. Department of State. Режим доступу: <http://www.state.gov/>
29. What is Public Diplomacy? The USC Center on Public Diplomacy. URL: <http://uscpublicdiplomacy.org/>

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Організація північноатлантичного договору. URL: <https://www.nato.int/cps/uk/natohq/index.htm>
2. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua>
3. European Union Portal. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Portal:European_Union
4. European Union. URL: <https://europa.eu/>
5. NAFTA.now.org. URL: <http://www.naftanow.org/>

2. Плани семінарських занять

№ з/п	Назва теми
1	Країни Європи та Північної Америки у світовій системі міжнародних відносин 1. Місце Західної цивілізації у сучасній системі міжнародних відносин 2. Західний світ як чинник міжнародних відносин: основні концептуальні підходи 3. Центри тяжіння у зовнішньополітичних процесах: загальна характеристика
2	Інтеграційні процеси і проблеми безпеки в регіоні 1. Основні напрями зовнішнього курсу ЄС 2. Інтеграційні процеси на теренах Північної Америки 3. НАТО як чинник міжнародної політики
3	Зовнішня політика США 1. Зовнішньополітична стратегія США в умовах глобального домінування.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Методи зовнішньої політики США. 3. Порівняльний аналіз зовнішнього курсу адміністрації Б. Обама і Д. Трампа.
4	<p>Зовнішня політика Канади</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні напрями міжнародного курсу країни 2. Зовнішня політика Канади за правління консерваторів 3. Міжнародний курс Оттави за правління ліберального уряду Д. Трюдо
5	<p>Міжнародна політика Великої Британії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зовнішньополітичний курс Лондону за правління уряду Е. Блера 2. Основні напрями міжнародної політики кабінетів Г. Брауна і Д. Кемерона 3. Стратегії розвитку британської зовнішньої політики за правління урядів Т. Мей і Б. Джонсона
6	<p>Зовнішня політика Франції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні напрями зовнішньої політики Парижу за резидентства Н. Саркозі 2. Міжнародний курс Парижу за президентства Ф. Олланда 3. Порівняльний аналіз зовнішнього курсу Франції за правління Ф. Олланда і Е. Макрона
7	<p>Зовнішньополітичний курс ФРН</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні вектори зовнішньої політики ФРН 2. Партнерство в рамках НАТО і ЄС 3. Взаємини ФРН з США
8	<p>Зовнішня політика Італії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зовнішня політика Італії у рамках ЄС і Ради Європи 2. Середземномор'я як пріоритетний напрям регіональної політики Італії 3. Взаємовідносини Риму з США, РФ і азійськими країнами
Усього годин	

4. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види та зміст роботи	Кількість годин
1	<p>Вивчення літератури з теми «Країни Європи та Північної Америки у світовій системі міжнародних відносин»</p> <p>Стратегічне партнерство в зовнішній політиці США, ЄС та країн латиноамериканського регіону: зб.н.п. / За заг. ред. к.і.н., доц. С.В. Толстова. К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2016. 145 с.</p> <ul style="list-style-type: none"> - встановити основні напрями співпраці між країнами Західної Європи, США та Латинської Америки; - розкрити результати цієї співпраці. 	

2	<p>Вивчення літератури з теми «Інтеграційні процеси і проблеми безпеки в регіоні»</p> <p>Андриянова Н. М. Трансформація діяльності НАТО після закінчення "холодної війни". Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2018. № 1. С. 113–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvsd_2018_1_21</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначити основні етапи трансформації діяльності НАТО після «холодної війни» - проаналізувати еволюцію воєнно-стратегічної стратегії НАТО
3	<p>Вивчення літератури з теми «Зовнішня політика США»</p> <p>Головань О.О. Еволюція зовнішньої політики США на початку XXI ст. Дис. ... канд політ. наук. Спеціальність 23.00.04: Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. К., 2015. 202 с. URL: http://old.chdu.edu.ua/uploads/2016/dis/Golovan_dis.pdf</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначити основні напрями публічної дипломатії США - проаналізувати її результати
4	<p>Вивчення літератури з теми «Зовнішня політика Канади»</p> <p>Мазинюк Д. Зовнішня політика Канади. URL: http://93.183.203.244/xmlui/bitstream/handle/123456789/2650/Zbirnik_statei_2018-268-272.pdf?sequence=1&isAllowed=y</p> <ul style="list-style-type: none"> - розкрити основні напрями зовнішньої політики Канади - встановити її результати
5	<p>Вивчення літератури з теми «Міжнародна політика Великої Британії»</p> <p>Трофименко М. Британська Рада як інструмент публічної дипломатії Великої Британії. URL: https://www.researchgate.net/publication/325945595_Britanska_Rada_ak_instrument_publicnoi_diplomatii_Velikoi_Britanii</p> <ul style="list-style-type: none"> - встановити особливості публічної дипломатії Британії - назвати механізми реалізації «м'якої сили»
6	<p>Вивчення літератури з теми «Зовнішня політика Франції»</p> <p>Суценько Р. Зовнішня політика Франції: нові пріоритети, старі підходи (28.08.2015). Укрінформ. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-sushchenko/2119019-zovnisna-politika-francii-novi-prioriteti-stari-pidhodi-28082015.html</p> <ul style="list-style-type: none"> - розкрити пріоритети зовнішньої політики країни - визначити механізми забезпечення завдання міжнародної політики
7	<p>Вивчення літератури з теми «Зовнішньополітичний курс ФРН»</p> <p>Габро І. Особливості використання засобів та інструментів медіа-дипломатії в зовнішній політиці Великобританії та Німеччини. Міжнародні відносини. 2017. № 15. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3124</p> <ul style="list-style-type: none"> - розкрити інструменти публічної дипломатії Німеччини - встановити результати цієї політики
8	<p>Вивчення літератури з теми «Зовнішня політика Італії»</p> <p>Вдовиченко В. Рим згадав про лідерство: як новий прем'єр змінив зовнішню політику Італії. URL: https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/04/14/7122096/</p> <ul style="list-style-type: none"> - розкрити основні напрями зовнішньої політики Італії - встановити результати цієї політики
Разом	102

3. Завдання семестрових екзаменів (письмових залікових робіт):

1. Розпад СРСР і формування нової системи міжнародних відносин.
2. Зміст Лісабонської угоди (2007 р.).
3. Чинник кризи 2008 р. у інтеграційних процесах.
4. Передумови і причини Grexit і Brexit.
5. Зовнішньополітичний курс уряду Т. Мей.
6. Основні напрями зовнішньої політики уряду Б. Джонсона.
7. Угода НАФТА 1994 р. та її завдання.
8. Структура організації НАФТА.
9. Трансформація організації НАФТА.
10. Зовнішньополітичний курс Канади.
11. Зовнішньополітичний курс США за правління адміністрації Б. Обами.
12. Міжнародна політика Вашингтона за правління адміністрації Д. Трампа.
13. Створення Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС) у 1991 р. Мюнхенська програма 2005 р.
14. Нова стратегічна концепція Альянсу «Активна участь, сучасна оборона» (2010 р.). Лісабонський саміт НАТО 2010 р. і його рішення.
15. Чиказький саміт НАТО і стратегія стримування агресії РФ.
16. Варшавський саміт 2016 р. і його рішення.
17. Еволюція зовнішньополітичного курсу США у ХХІ ст.
18. Участь Канади у північноатлантичній системі безпеки.
19. Канада в інтеграційних процесах Північної Америки.
20. Велика Британія у системі міжнародних відносин.
21. Зовнішньополітичний курс Франції.
22. Основні вектори міжнародної політики ФРН.
23. ФРН в європейських інтеграційних процесах.
24. Напрями зовнішньополітичних взаємин Італії.
25. Італія в інтеграційних процесах Європи.